

**КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФІЇ, ТУРИЗМУ ТА ІСТОРІЇ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ та ПРАВОЗНАВСТВА
МУЗЕЙ ІСТОРІЇ КРИВОРІЗЬКОГО
ПЕДУНІВЕРСИТЕТУ**

**V-ті
Історико-краєзнавчі читання**

***КРИВОРІЗЖЯ:
ПОГЛЯД У МИНУЛЕ...***

18 квітня 2019 року

ТОМ 1

Кривий Ріг — 2019

Панафідін І.О.,
кандидат філософських наук,
Криворізький державний педагогічний університет

ГОТИ НА КРИВОРІЖЖІ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Історія Криворіжжя є складовою частиною історії України, а отже і світової історії загалом. Регіон Криворіжжя був свідком багатьох всесвітньо-історичних процесів, серед яких було і «Велике переселення народів». Одним із найкрупніших етнічних конгломератів, що прийшли зі Скандинавії і осіли, зокрема, на території нашого краю, були готи, які включили до складу своєї держави різноманітні племена. Метою нашого дослідження є спроба вписати історію Криворіжжя у процес всесвітньої історії, використовуючи історичні дослідження з історії готів.

Політична історія готів розпочинається з появи їх на історичній арені саме на території України, де вони сформували своєрідну федерацію з місцевих племен, а також інших мігруючих етносів. Більшість дослідників вважає, що ареал їх розселення на початковому етапі формування власної держави сягає наступних територій: у пониззі Дніпра та на північному узбережжі Чорного моря. Саме на цих територіях у 230 році готи розділяються на два племені: вестготи (західні готи) та остготи (східні готи) [2, с. 75; 3, с. 35; 14, с. 34].

Слід зазначити, що в процес формування поліетнічної держави готів були втягнуті такі народності як пізні скіфи, сармати, даки, бастарни (кельти), балто-слов'янські елементи, що зумовило подальшу трансформацію цих племен, зокрема археологічно їх класифікують у черняхівську культуру [15, с. 160; с. 195]. Як відомо, залишки черняхівської культури були знайдені і на території Криворіжжя [9, с. 222-223].

Сучасний криворізький археолог і краєзнавець О.О. Мельник вказує на шість поселень черняхівської культури, з якою ідентифікують поліетнічне утворення готів. Найбільшим з них є «Скелька», що знаходиться в 1 км на захід біля СМТ Христофорівка Криворізького району на правому березі ріки Боковенька [11, с. 234].

Природним постає питання: що могло цікавити готів на теренах степового Криворіжжя, якщо взяти до уваги, що їхня батьківщина Скандинавія – це передусім лісиста і гірська місцевість? Регіон Криворіжжя був центром постачання заліза ще в епоху античності у райони Ольвії та інших міст Північного Причорномор'я. Про цей беззаперечний факт писали, зокрема, видатні радянські археологи А.А. Іессен, Т.М. Кніпович, В.М. Отрешко [4, с.60; 7, с. 106-107; 12, с 26]. В радянській «Історії міст та сіл Української РСР» вказується, що у різних районах міста Кривий Ріг було розкопано ряд скіфських поховань, а в районі Червоної та Дубової балок були виявлені сліди розробок та виплавки залізної руди скіфських часів [5, с. 286]. Цілком ймовірно, що регіон видобутку заліза високої якості цікавив і готів, які мали високу потребу у залізних виробах. Комплекс озброєння готів складався з виробів з високоякісної сталі і мав професійний характер. Ця перевага і дала змогу «утримувати велику територію від низов'їв Дунаю до Лівобережжя Дніпра» [6, с. 41]. Єдиним регіоном на їхньому шляху, де були відкриті поклади високоякісної залізної руди на ті часи, це було Криворіжжя.

Окрім того, район Криворіжжя гіпотетично співпадає з містом Леїнон, яке описував ще Птолемей [13, с. 239] і в якому як раз і могло видобуватись таке залізо. А в другій половині XIX ст. російський філолог-германіст Ф.О. Браун у монографії «Розвідки у сфері гото-

слов'янських відносин», описуючи широку мережу сарматських міст по річкам Інгулець та Південний Буг, писав про можливе знаходження античного міста Леїнон у місці, де річка Саксагань впадає у річку Інгулець, тобто на території сучасного Кривого Рогу [1, с. 215]. Район злиття річок Саксагані та Інгульця, де сконцентровано високий відсоток залізної руди, і міг бути центром видобутку залізної руди, оскільки гіпотетично воно розташовувалось як раз там, де були знайдені залишки видобутку залізної руди [8, с. 342], а саме в районі Дубової балки. Там же локалізує гіпотетичне місто О.О. Мельник у своїй статті «Леїн» у «Криворізькій історичній енциклопедії» [10, с. 401].

Таким чином, в ареал готського впливу район Криворіжжя опосередковано вписується багатьма сучасними дослідниками. Готи, які селились на берегах річок і яким гостро необхідним було залізо, цілком ймовірно видобували його на території Криворіжжя.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Браун Ф.А. Разыскания в области гото-славянских отношений. СПб, 1899. Т. I. Готы и их соседи до V века. Первый период: готы на Висле.
2. Буданова В.П. Готы в эпоху Великого переселения народов. СПб, 1999.
3. Вольфрам Х. Готы. От истоков до середины VI века. СПб, 2003.
4. Иессен А.А. Греческая колонизация Северного Причерноморья. Л, 1947.
5. История городов и сел Украинской ССР: В 26 т. Днепропетровская область. К, 1981.
6. Жданович О. Зі Скандинавії у Причорномор'я. Військове мистецтво готів на території України. –К, 2017.
7. Книпович Т.Н. К вопросу о торговых сношениях греков с областью р. Танаиса в VII-V веках до н. э. ИГАИМК, вып. 104 (сборник „Из истории Боспора“). М.-Л., 1934.
8. Конткевич С.О. Геологические описания окрестностей Кривого Рога и Херсонской губернии. Горный журнал. СПб, 1880. № 3 (март). С. 340-375.
9. Мельник О.О. Готи. Історична енциклопедія Криворіжжя. Т.1. Кривий Ріг, 2009. С. 234.
10. Мельник О.О. Леїн. Історична енциклопедія Криворіжжя. Т.1. Кривий Ріг, 2009. С. 401.

11. Мельник О.О. Черняхівська культура Історична енциклопедія Криворіжжя. Т.1. Кривий Ріг, 2009. С. 222-223.
12. Отрешко В.М. К проблеме экономического районирования Нижнего Побужья в архаическую эпоху. Ольвийские древности. Сборник научных трудов памяти В.М. Отрешко (1949-1999). К, 2009.
13. Птолемей. Географическое руководство. Вестник древней истории. 1948. № 2. (24). С. 215-521.
14. Пфайльшифтер Георг. Теодорих Великий. СПб, 2017.
15. Щукин М.Б. Готский путь (готы, Рим и черняховская культура). СПб, 2005.

Тарасов А.В.,
кандидат історичних наук, доцент,
Криворізький державний педагогічний університет

ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕБУВАННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ АРМІЇ НА ТЕРИТОРІЇ КРИВОРІЖЖЯ (1914- 1918 РР.).

Історія Криворіжжя періоду Першої світової війни взагалі й перебування військовополонених Центральних держав в нашому краї зокрема, й донині залишається однією з недостатньо досліджених проблем у вивченні регіону.

Слід також відзначити, що військовополонені на території всієї Російської імперії впливали на життя місцевого населення. Це стосувалось як соціально-економічних питань, так і суспільно-політичного та повсякденного життя. Дослідження цих аспектів життя Криворіжжя періоду Першої світової війни потребує подальших досліджень. В цій роботі зроблено спробу охарактеризувати чисельність військовополонених на Криворіжжі та зміни що відбувались в житті цієї групи в 1917-1918 рр.

Джерельна база даної розвідки представлена матеріалами різного походження: архівні матеріали доповнюються мемуарною літературою. Так, зокрема наявні спогади Осипа Олексійовича Думіна –